

Szwecja jako donor pomocy rozwojowej na rzecz Afryki Subsaharyjskiej

Kacper Borowiecki (102206)

Praca podejmuje temat szwedzkiej pomocy rozwojowej. Przedstawiono genezę tej pomocy, jej cele, instytucje obsługujące szwedzką pomoc rozwojową, zwłaszcza Szwedzką Agencję ds. Współpracy na rzecz Międzynarodowego Rozwoju. Jako przykład omówiono pomoc rozwojową Szwecji w Afryce Subsaharyjskiej.

Królestwo Szwecji¹

Szwecja to państwo w Europie Północnej, zajmujące obszar około czterystu dziesięciu tysięcy kilometrów kwadratowych. Kraj posiada ponad trzy tysiące dwieście kilometrów wybrzeża i graniczy lądowo z dwoma krajami – Norwegią (ponad tysiąc sześćset kilometrów granicy) oraz Finlandią (ponad pięćset kilometrów granicy). Królestwo posiada również połączenie z Danią za pomocą ośmiokilometrowego mostu nad cieśniną Öresund². Stolicą Szwecji jest Sztokholm – jedyne miasto kraju zamieszkałe przez ponad milion mieszkańców.

W Królestwie mieszka 10,2 milionów osób, zamieszkujących głównie południową część kraju z uwagi na łagodniejszy klimat i lepsze możliwości komunikacyjne z resztą Europy. Północ, szczególnie w przypadku terenów oddalonych od wybrzeża, jest słabo zaludniona. Prawie siedemdziesiąt procent terytorium kraju pokrywają lasy. Co piąty mieszkaniec kraju ma poniżej osiemnastu lat³.

W 2017 roku Produkt Krajowy Brutto per capita tego kraju wyniósł 51.200 dolarów amerykańskich. Był to wówczas dwudziesty szósty wynik na świecie – o cztery pozycje wyższy niż jego sąsiada Danii, jednakowo ponad dwadzieścia tysięcy dolarów niższy, niż PKB per capita jej drugiego sąsiada, czyli Norwegii. Ponad 65% osób pracuje w usługach, 33% w przemyśle, zaś rolnictwo zatrudnia mniej, niż dwa procent. Bezrobocie spadło w 2017 roku do poziomu poniżej siedmiu procent.

Podstawowymi zasobami gospodarki produkcyjnej w Szwecji są rudy żelaza, drewno oraz energia wody. Szwecja jest czterdziestym krajem świata, patrząc pod względem PKB z parytetem siły nabywczej. Jednakże, choć gospodarka systematycznie rośnie, to procent jej wzrostu spada.

Szwedzki handel opiera się w znacznej części na eksporcie, który stanowi ponad 40% PKB. Całość wymiany handlowej kraju z innymi państwami w 2017 roku wyniosła ponad 280 miliardów dolarów, z czego 144 miliardy stanowił eksport towarów z kraju, a 142 miliardy import do Szwecji. Największym partnerem eksportowym Szwecji są Niemcy, odpowiadające za 11% szwedzkiego eksportu i 19% szwedzkiego importu (całkowita wymiana handlowa między Niemcami a Szwecją przekroczyła w 2017 roku 43 miliardy dolarów). Kolejne kraje pod względem eksportu to Dania (7,2%), Norwegia (7,1%), Stany Zjednoczone (6,8%) i Wielka Brytania (6,2%), zaś pod względem importu Holandia (8,4%), Dania (6,8%), Norwegia (6,4%) i Chiny (4,9%). Polska odpowiadała za 2,7% szwedzkiego eksportu oraz 3,9% szwedzkiego importu, zaś wymiana handlowa Polski ze Szwecją opiewała na około dziewięć i pół miliarda dolarów.

Najpopularniejszymi towarami eksportowymi są maszyny (26% całego eksportu ze Szwecji), urządzenia transportowe (16%) i metale (10%). Rozkładając kwalifikację towarów na bardziej szczegółowe, jednymi z najbardziej popularnych produktów są samochody i części do nich (10%) oraz rafinowana ropa naftowa (5,5%). Pod względem importu prym wiodły maszyny (16% całego importu do Szwecji), urządzenia transportowe (15%) i produkty mineralne (41%). Prawie 11% całego importu stanowiły samochody i części do nich, zaś ropa naftowa stanowiła 4,9% importu⁴. 42% prądu w Szwecji pochodzi z elektrowni wodnych.

¹“Europe :: Sweden – The World Factbook”, Central Intelligence Agency, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/sw.html> [dostęp 2020-04-28]

²“Öresund Bridge”, Wikipedia, the free encyclopaedia, https://en.wikipedia.org/wiki/%C3%98resund_Bridge [dostęp 2020-04-29]

³“Quick Facts about Sweden”, Study in Sweden, <https://studyinsweden.se/why-sweden/quick-facts-about-sweden/> [dostęp 2020-04-29]

⁴“OEC – Sweden (SWE) Exports, Imports, and Trade Partners”, The Observatory of Economic Complexity, <https://oec.world/en/profile/country/swe/> [dostęp 2020-05-10]

Szwecja od 1995 roku jest członkiem Unii Europejskiej, nie jest jednak członkiem strefy euro z uwagi na odrzucenie możliwości dołączenia do niej w ogólnokrajowym referendum w 2003 roku – głównym powodem odrzucenia możliwości dołączenia do strefy była obawa, iż Europejska Unia Gospodarcza i Walutowa zmniejszyłaby suwerenność kraju w decydowaniu odnośnie obowiązującego systemu opieki społecznej. W związku z tym, obowiązującą walutą jest korona szwedzka (SEK, 1 SEK = 0,42 PLN⁵). Kraj posiada rozwiniętą gospodarkę i wysoki poziom życia dzięki połączeniu kapitalizmu z rozległymi świadczeniami socjalnymi, które przyciągają wielu obcokrajowców – odsetek ludności Szwecji, która urodziła się za granicą wzrósł w od 11,3% w 2000 roku do 19,1% w 2018 roku. Kraj posiada jedną z najwyższych oczekiwanych długości życia (80,4 lat w przypadku mężczyzn i 84,5 lat w przypadku kobiet) i jedną z dziesięciu najniższych odsetków śmiertelności niemowląt na świecie (2,6 na 1000 żywych urodzeń).

Historia szwedzkiej pomocy rozwojowej⁶

Szwecja rozpoczęła realizację pomocy rozwojowej ponad sto lat temu i do tego czasu pozostaje jednym z jej największych na świecie donorów. Według rysu historycznego udostępnionego na stronie internetowej SIDA (Swedish International Development Cooperation Agency, czyli Szwedzkiej Agencji do spraw Współpracy na rzecz Międzynarodowego Rozwoju) pierwszymi szwedzkimi działaczami w ramach pomocy rozwojowej byli misjonarze, którzy jeszcze w dziewiętnastym wieku działali w Abisynii (dzisiejsza Etiopia). Poza działaniami duszpasterskimi, uruchamiali oni pierwsze szkoły i budowali prymitywne szpitale.

W 1952 roku dzięki współpracy ponad czterdziestu szwedzkich organizacji pozarządowych zrealizowano pierwsze projekty pomocowe w Etiopii oraz Pakistanie. Powstały ruch uruchomił w 1955 roku kampanię społeczną „Szwecja pomaga” mającą na celu uświadamianie krajowej opinii publicznej w zakresie pomocy rozwojowej udzielanej przez kraj.

W 1962 roku szwedzki parlament przyjął pierwszą ustawę związaną z udzielaniem pomocy rozwojowej. Ustawa ta tworzyła pierwszą agencję rządową zajmującą się jej kwestią, w skład której wchodził przedstawiciele organizacji pozarządowych. W 1965 roku utworzono istniejącą do dzisiaj Swedish International Development Authority (Szwedzki Urząd do spraw Rozwoju Międzynarodowego, nazwa została później zaktualizowana do jej obecnej formy).

W latach 70. dzięki pomocy ze strony Szwecji budowano szkoły, szpitale, fabryki czy elektrownie. Jednakże z uwagi na zaobserwowanie, iż zachodnioeuropejskie modele rozwoju i tworzenia bogactwa nie zawsze są odpowiednie dla lokalnych kultur wraz z coraz lepszym ich zrozumieniem SIDA rozpoczyna opracowanie pomocy dostosowanej do każdego kraju na podstawie osobnych warunków.

Pod koniec lat 80., czyli w szczytowym momencie rozkwitu szwedzkiej pomocy rozwojowej, liczba krajów objętych pomocą gwałtownie wzrosła do prawie stu dwudziestu pięciu, w kolejnych latach była ona jednak systematycznie obniżana. Szwedzki parlament zatwierdził w 2003 roku Policy for Global Development, która zawiera zobowiązania dotyczące różnych obszarów omówione dokładniej na kolejnych stronach referatu. W 2007 roku liczba krajów partnerskich w ramach pomocy międzynarodowej została obniżona do trzydziestu trzech.

⁵ Kurs na dzień 29 kwietnia 2020 roku, według: „SEK to PLN – Convert Swedish Crona to Polish Zloty”, TransferWise, <https://transferwise.com/gb/currency-converter/sek-to-pln-rate> [dostęp 2020-04-29]

⁶“About Swedish development cooperation”, Swedish International Development Cooperation Agency, <https://www.sida.se/English/how-we-work/about-swedish-development-cooperation/> [dostęp 2020-04-29]

Cele pomocy rozwojowej Szwecji

Policy for Global Development zatwierdzona w 2003 roku opisuje, w jaki sposób różne obszary polityki pomocowej realizowanej przez Szwecję powinny współpracować ze sobą na rzecz pozytywnego rozwoju globalnego. Wszystkie obszary pomocy związane są z chęcią dążenia do osiągnięcia siedemnastu Celów Zrównoważonego Rozwój (SDGs) oraz Agendy 2030.

Głównym celem szwedzkiej pomocy rozwojowej jest stworzenie możliwości poprawy warunków życia ludzi, którzy żyją w ubóstwie lub różnego rodzaju opresji. Działania mają się odbywać w sposób podkreślający, że to sami mieszkańcy rejonów obejmowanych pomocą są podmiotami zmian i wpływają na rozwój całego państwa lub danego obszaru. Z uwagi na to, że według Królestwa ubóstwo bardzo często zakorzenione jest w nierównym podziale władzy, zasobów i możliwości pomiędzy poszczególne grupy mieszkańców szwedzka współpraca na rzecz rozwoju jako stara się rozpoczynać wszystkie swoje projekty od analizy perspektywy ludzi biednych na rozwój danego obszaru oraz ich prawa.

Pomoc oferowana przez rząd w Sztokholmie obejmuje długoterminową współpracę na rzecz rozwoju oraz pomoc humanitarną. Współpraca na rzecz rozwoju oferuje długoterminowe wsparcie rozwoju państw biednych, zaś pomoc humanitarna jest pomocą krótkotrwałą w nagłych wypadkach związanych z aktualnymi wydarzeniami na świecie takimi jak na przykład trzęsienia ziemi. Pomoc o tym charakterze ma na celu ratować życie i załagodzić cierpienie, gdy się ono pojawi.

Rząd stwierdził również, że w dwudziestym pierwszym wieku w coraz większym stopniu niż wcześniej walka z ubóstwem wymaga uwzględnienia praw człowieka oraz potrzeb różnych płci, stąd oprócz perspektyw wymienionych wcześniej wskazuje się trzy perspektywy tematyczne – perspektywę konfliktów w rejonie, płci oraz środowiska i klimatu⁷.

Szwedzki rząd poza opisanym wyżej głównym celem wymienia sześć szczegółowych celów polityki pomocowej, które dzielą się ponadto na cele cząstkowe. Pierwszym celem jest wzmocnienie demokracji i równości płci, wzmocnienie szacunku dla praw człowieka oraz wolność od ucisku. W ramach tego celu wskazywana jest między innymi potrzeba większych możliwości dochodzenia praw obywatelskich i politycznych, prawo do organizowania się w stowarzyszenia i partie, wzmocnienie procesów i instytucji demokratycznych, poszanowanie zasad praworządności, wsparcie środowiska obywatelskiego czy większa równość i jednakowe prawa obu płci. Wskazano w tym miejscu również na potrzebę rozwoju bezpłatnych i niezależnych struktur medialnych, takich jak stacje telewizyjne, radiowe czy gazety poprzez wspieranie wprowadzenia legislacji umożliwiających i ułatwiających im działalność.

Drugi cel szczegółowy polityki pomocowej związany jest z zagwarantowaniem lepszych szans na przyczynienie się osób w ubóstwie do wzrostu gospodarczego oraz czerpanie z niego korzyści, jak i również uzyskanie dobrego wykształcenia. W ramach tego celu rząd Szwecji jako cele cząstkowe wskazał między innymi potrzebę lepszego dostępu do dobrej jakości edukacji oraz miejsc pracy, większą wydajność i integrację rynków lokalnych czy liberalizację handlu. Zwrócono także uwagę na potrzebę zwiększenia bezpieczeństwa żywności, przeprowadzenia rzetelnych badań mających na celu pomoc w walce z ubóstwem, polepszenia się dostępu do ochrony socjalnej dla mieszkańców, udostępnienia lepszego dostępu do otwartych i bezpiecznych technologii komunikacji i otrzymywania wszelakich informacji, jak i zagwarantowania większej zdolności państw do współpracy w ramach szans i wyzwań związanych z migracją oraz mobilnością mieszkańców.

⁷“About Swedish aid”, Swedish International Development Cooperation Agency, <https://openaid.se/about-swedish-aid/> [dostęp 2020-03-25]

Trzeci cel związany jest z aspektami ekologicznymi – skupia się bowiem na osiągnięciu jak najlepszego stanu środowiska naturalnego i ograniczeniu wpływu poszczególnych gospodarek na klimat. Zwrócono również w tym celu uwagę na potrzebę większej odporności na działania klimatu, jego zmiany oraz klęski żywiołowe. Wskazano między innymi potrzebę ograniczenia wpływu państwa na środowisko, zdobycia przez kraje zdolności instytucjonalnej w zakresie zarządzania środowiskiem, instytucje środowiskowe, organizację zrównoważonych miast, poprawienie dostępu do zrównoważonych źródeł energii czy zrównoważone zarządzanie ekosystemami istniejącymi w poszczególnych krajach.

Kolejnym celem jest poprawa zdrowia publicznego – związana przede wszystkim z rozszerzeniem się dostępu do świadczeń prawnych i zdrowotnych związanych z reprodukcją oraz seksualnością, zmniejszoną podatnością obywateli na przenoszenie się HIV oraz AIDS, rozwojem środków pozwalających na zdrowsze życie szczególnie kobiet i dzieci (w tym dostęp do odpowiedniej opieki lekarskiej) oraz poprawę dostępu do czystej wody oraz podstawowych urządzeń sanitarnych.

Przedostatnim celem jest zabezpieczenie bezpieczeństwa mieszkańców i wolność od przemocy, realizowana głównie poprzez wsparcie dialogu mającego na celu zmniejszenie podatności na konflikty oraz ich ewentualne odnowienie się, jak i również zwiększenie bezpieczeństwa obywateli danego kraju w sytuacjach konfliktowych oraz pokonfliktowych poprzez między innymi dobrze działające służby policyjne oraz zmniejszenie przemocy na tle seksualnym.

Szóstym celem jest ratowanie życia ludzkiego, łagodzenie cierpienia i zachowanie godności ludzkiej. W ramach tego punktu wskazuje się na skuteczną ochronę przesiedleńców i uchodźców, zwiększone bezpieczeństwo żywnościowe w przypadku katastrof humanitarnych, oparcie pomocy na specyficznych potrzebach szczególnie kobiet i dzieci, większy szacunek dla zasad humanitarnych i międzynarodowego prawa humanitarnego, jak i silny oraz skoordynowany międzynarodowy system humanitarny w przypadku sytuacji kryzysowych powiązany z ONZ, Czerwonym Krzyżem oraz Czerwonym Półksiężycem⁸.

Instytucje obsługujące szwedzką pomoc rozwojową

Kwota pomocy udzielanej przez Szwecję wskazana jest w budżecie kraju i jest finansowana z jej dochodów podatkowych. Szwedzką pomoc oblicza się jako odsetek szwedzkiego dochodu narodowego brutto w danym roku. Wyznaczony w ten sposób budżet dzieli się na różne cele pomocowe dysponowane przez różnego rodzaju jednostki organizacyjne Królestwa.

Część z celów opłacanych z wyznaczonego budżetu związanych jest bowiem z ruchem migracyjnym oraz szwedzkim wkładem we wspólną pomoc organizowaną przez Unię Europejską. Z tych funduszy opłacana jest również różnego rodzaju pomoc doraźna przeznaczana przez szwedzkie Ministerstwo Spraw Zagranicznych w razie sytuacji nadzwyczajnych. Pozostała około połowa całej kwoty szwedzkiej pomocy rozwojowej jest zarządzana przez SIDA.

Wyznaczanie krajów, z którymi współpracuje organizacja odbywa się zgodnie z umowami międzynarodowymi ustanowionymi w ramach OECD (Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju), która w ramach swoich wytycznych określa, jakie wsparcie kwalifikuje się jako pomoc

⁸“Aid policy framework – the direction of Swedish aid”, Ministerstwo Spraw Zagranicznych Królestwa Szwecji, <https://www.regeringen.se/49b737/contentassets/6eef64a9a36e48ff9a95e4d6ad97ce84/aid-policy-framework> [dostęp 2020-05-19], ss. 18-41.

rozwojowa. Jedynie pomoc dla krajów określonych przez OECD jako rozwijające się może zostać umieszczona na specjalnej liście odbiorców pomocy i zatwierdzona jako pomoc⁹.

Szwedzka Agencja ds. Współpracy na rzecz Międzynarodowego Rozwoju

SIDA (szw. Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete, ang. Swedish International Development Cooperation Agency, pol. Szwedzka Agencja ds. Współpracy na rzecz Międzynarodowego Rozwoju) to agencja rządowa mająca na celu zmniejszenie ubóstwa na świecie, udostępniając zarówno różnego rodzaju zasoby, jak i wiedzę w celu poprawy sytuacji mieszkańców. Projekty SIDA są obecnie realizowane w Afryce, Azji, Europie oraz Ameryce Południowej. W 2019 roku pełen budżet organizacji wyniósł 42,3 miliarda koron szwedzkich (około osiemnastu miliardów złotych lub 4,4 miliarda dolarów amerykańskich)

Wizją organizacji jest ochrona praw każdego człowieka oraz jego szansy na godne życie. Punktem wyjścia dla działania organizacji jest sytuacja osób żyjących w ubóstwie, ich potrzeb oraz możliwości z uwagi na ich ograniczony wpływ na własne życie. SIDA ma również uwzględniać cele zrównoważonego rozwoju.

SIDA nie realizuje interwencji pomocowych w przypadku na przykład katastrof naturalnych (tego typu pomocą zajmuje się szwedzkie Ministerstwo Spraw Zagranicznych), współpracuje jednak z innymi podmiotami. Rolą organizacji jest alokacja otrzymanych ze szwedzkiego budżetu zasobów finansowych oraz dostępnych jej wiedzy i kompetencji, podczas gdy projekty są realizowane i zarządzane przez partnerów lokalnych, zaś za rozwój poszczególnych państw są odpowiedzialne same państwa.

Organizacja jest nadzorowana przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych Królestwa Szwecji i odpowiada za około połowę całej szwedzkiej pomocy. W związku z tym jej praca musi być zgodna ze szwedzkim prawem i zaleceniami, jak i realizacją polityki zagranicznej szwedzkiego rządu w swoich działaniach. Rząd Szwecji corocznie wydaje organizacji instrukcję wskazującą jej budżet oraz regulującą jej aktywności. Drugim rządowym dokumentem jest strategia dla organizacji określająca, z jakimi krajami ma ona w danym roku współpracować i jakiego typu działań się podejmować.

Organizacja kładzie duży nacisk na współpracę z wieloma podmiotami szwedzkiej gospodarki oraz uniwersytetami podkreślając, że pomaga jej to w odpowiedzi na dynamiczne zmiany związane z konfliktami zbrojnymi, zmianami klimatu i nasilającymi się kryzysami humanitarnymi. Organizacja ma na celu również pozyskiwanie nowych partnerów dla swojej działalności oraz działanie jako katalizator zmian.

W związku z działalnością w wielu, często rozwijających się miejscach organizacja walczy również z korupcją, badając wszelkie nieprawidłowości i podejrzenia związane z ewentualnymi niejasnościami finansowymi przy projektach oraz podejmując w razie potrzeby dodatkowe działania, jak i przygotowując różne środki zapobiegawcze. Poza tym skupia się ona na transparentności oraz otwartości w swoich działaniach, oferując między innymi bazy danych odnośnie swojej działalności dostępne w Internecie.

Główna siedziba organizacji znajduje się w Sztokholmie. Organizacja ma również biura w innych miastach szwedzkich oraz realizuje część swoich działań ze ambasad Królestwa w krajach, z którymi obecnie współpracuje. Dyrektorem generalnym organizacji jest Carin Jämtin.

⁹“About Swedish aid”, Swedish International Development Cooperation Agency, <https://openaid.se/about-swedish-aid/> [dostęp 2020-03-25]

Obszary działania SIDA

SIDA działa w dziesięciu głównych obszarach – demokracji, praw człowieka i wolności słowa; równości płci, środowiska i klimatu, zdrowia, rozwoju rynków, bezpieczeństwa żywnościowego i rolnictwa, edukacji, zrównoważonego rozwoju społecznego, pokoju i bezpieczeństwa oraz pomocy humanitarnej.

Największą częścią inwestycji organizacji są te związane z demokracją i prawami człowieka. SIDA wspiera obrońców praw człowieka i demokracji, w tym organizacje narażone na niebezpieczeństwo z uwagi na krytykowanie działań rządów danego państwa. Taka pomoc udzielana jest niezależnie od rządu danego kraju, ponieważ w niektórych z nich rządy nie są sprawowane zgodnie z zasadami demokratycznymi. Organizacja wspiera działania przeciwko dyskryminacji z uwagi na orientację seksualną, wiek czy płeć, na przykład działając wraz z ONZ w tworzeniu lokalnych biur ochrony praw człowieka w krajach takich jak Kambodża, Demokratyczna Republika Kongo czy Ukraina.

SIDA w ramach tej grupy wspiera również dziennikarzy w krajach takich jak Białoruś oraz współpracuje z organizacjami walczącymi o lepsze prawa związane z wolnością pracy oraz warunkami pracy dziennikarzy. Zapewnia tym grupom szkolenia w zakresie cyberbezpieczeństwa i tłumaczy, jak uniknąć cenzury w internecie, prowadząc dziennikarstwo obywatelskie w sieci. Wspiera również stacje radiowe na uchodźstwie, doradztwo związane z reformami podatkowymi, polepszeniem ścigalności przez państwo podatków czy wsparciem stworzenia systemu prawnego w Somalii¹⁰.

SIDA jest światowym liderem wsparcia w zakresie równości płci, wspierając działania Organizacji Narodów Zjednoczonych, ale realizując również projekty własne takie jak programy szkoleniowe dla kobiet w Bangladeszu, wspieranie firm tworzonych przez kobiety w Macedonii Północnej czy działania na rzecz równości płci w polityce (między innymi na Ukrainie i w Liberii). Zwraca również uwagę na przemoc wobec kobiet¹¹.

W ramach obszaru środowiska i klimatu SIDA wspiera różnego rodzaju organizacje pozarządowe i rządowe, tworząc różnego rodzaju badania. Ponadto wspiera organizacje działające na rzecz ekologii, między innymi segregowania śmieci, wyszukiwania lepiej adaptujących się do warunków środowiskowych warzyw i owoców czy wsparcia organizacji tworzącej Czerwoną Księgę Zagrożonych Gatunków Zwierząt i Roślin¹².

SIDA przeznaczyła w 2018 roku 1,8 miliarda koron szwedzkich (prawie osiemset milionów złotych) na działania związane ze zdrowiem, Organizacja wspiera między innymi rozwój instytucji zdrowia publicznego w Zambii oraz dostarczanie leków do mniej zamieszkałych terenów Birmy, jak i dofinansowanie innowacyjnych projektów mających na celu udostępnienie dostępu do opieki zdrowotnej biednym mieszkańcom Rwandy, RPA i Etiopii. Organizacja ufundowała dzięki współpracy z UNICEF ponad dwa i pół miliona szczepionek dla dzieci w Demokratycznej Republice Kongo¹³.

¹⁰“Democracy, Human Rights and Freedom of Expression”, Swedish International Development Cooperation Agency, <https://www.sida.se/English/how-we-work/our-fields-of-work/democracy-human-rights-and-freedom-of-expression/> [dostęp 2020-05-21]

¹¹ Gender Equality”, Swedish International Development Cooperation Agency, <https://www.sida.se/English/how-we-work/our-fields-of-work/gender-equality/> [dostęp 2020-05-21]

¹²“Environment and climate”, Swedish International Development Cooperation Agency, <https://www.sida.se/English/how-we-work/our-fields-of-work/environment-and-climate/> [dostęp 2020-05-21]

¹³“Health”, Swedish International Development Cooperation Agency, <https://www.sida.se/English/how-we-work/our-fields-of-work/health/> [dostęp 2020-05-21]

W ramach rozwoju rynków poszczególnych krajów SIDA wspiera między innymi zadania związane z edukacją czy legislacją, jak i różnego rodzaju programami szkoleń zawodowych¹⁴, zaś odnośnie bezpieczeństwa żywności oraz rolnictwa wspiera aktywności związane z adaptacją produkcji żywności do zmian klimatu, między innymi poprzez wspieranie zwiększenia efektywności rolnictwa, wprowadzenie nowych nasion, usprawnienie efektywności irygacji lub rozwijania alternatywnych metod rolnictwa¹⁵.

W ramach edukacji SIDA wspiera głównie kraje takie jak Afganistan, Kambodża, Tanzania, Boliwia i Kosowo, tworząc możliwości nauczania w lokalnych społecznościach oraz uczestnicząc w działaniach UNESCO¹⁶. W ramach zrównoważonego rozwoju społecznego, SIDA skupia się na wymienionych wcześniej alternatywnych źródłach energii oraz organizację zrównoważonego rozwoju miast¹⁷ poprzez planowanie urbanistyczne i tworzenie strategii środowiskowych mających zapobiec różnego rodzaju katastrofom¹⁸.

W ramach obszaru związanego z bezpieczeństwem i pokojowym rozwiązywaniem konfliktów, organizacja działa na rzecz pokoju i bezpieczeństwa w krajach takich jak Kolumbia, Somalia, Afganistan, Demokratyczna Republika Kongo czy Strefa Gazy. Organizacja zapewnia wsparcie dla regionalnych wysiłków pokojowych wspierając między innymi Unię Afrykańską, wspiera działalność organizacji pozarządowych, wzmacnia zdolność partnerów dialogu obywatelskiego w obszarach konfliktu zbrojnego czy działania mające na celu wsparcie procesów sądowych przeciw osobom odpowiedzialnym za nadużycia podczas konfliktu zbrojnego w Gwatemali. Finansuje również rozminowywanie terenów w krajach takich jak Afganistan, Irak czy Sudan Południowy¹⁹.

W ramach pomocy humanitarnej SIDA przede wszystkim działa na rzecz analizy i działania mające na celu zapobieganie katastrofom i wspieranie powrotu do działania po katastrofie. Nie są to, jak wspomniano, interwencje bezpośrednio pokrzyzysowe, a kolejny etap mający na celu zmniejszenie strat gospodarczych w danym rejonie. W pomocy humanitarnej organizacja zwraca uwagę na różne potrzeby poszczególnych płci i grup wiekowych z uwagi na ich różne narażenie na między innymi wcielenie do różnego rodzaju organizacji partyzanckich czy przemoc²⁰.

¹⁴“Market Development, Swedish International Development Cooperation Agency”, <https://www.sida.se/English/how-we-work/our-fields-of-work/market-development/> [dostęp 2020-05-21]

¹⁵“Agriculture and Food Security”, Swedish International Development Cooperation Agency, <https://www.sida.se/English/how-we-work/our-fields-of-work/agriculture-and-food-security/> [dostęp 2020-05-21]

¹⁶“Education”, Swedish International Development Cooperation Agency, <https://www.sida.se/English/how-we-work/our-fields-of-work/education/> [dostęp 2020-05-21]

¹⁷“Sustainable Societal Development”, Swedish International Development Cooperation Agency, <https://www.sida.se/English/how-we-work/our-fields-of-work/sustainable-societal-development/> [dostęp 2020-05-21]

¹⁸“Sustainable Urban Development”, Swedish International Development Cooperation Agency, <https://www.sida.se/English/how-we-work/our-fields-of-work/sustainable-societal-development/sustainable-urban-development/> [dostęp 2020-05-21]

¹⁹“Conflict Resolution, Peace and Security”, Swedish International Development Cooperation Agency, <https://www.sida.se/English/how-we-work/our-fields-of-work/conflict-resolution-peace-and-security/> [dostęp 2020-05-21]

²⁰“Sida’s Humanitarian Aid”, Swedish International Development Cooperation Agency, <https://www.sida.se/English/how-we-work/our-fields-of-work/humanitarian-aid1/sidas-humanitarian-aid/> [dostęp 2020-05-21]

Szwedzka pomoc rozwojowa na terenie Afryki Subsaharyjskiej²¹

Ministerstwo Spraw Zagranicznych Szwecji udostępniło dokument opisujący regionalną strategię szwedzkiej współpracy rozwojowej na terenie Afryki Subsaharyjskiej na lata 2016-2021. Dokument ten opisuje zarówno podejmowane aktywności, jak i planowany kierunek działań w tym rejonie świata. Dzięki realizacji tej strategii osiągnięte ma zostać zwiększenie integracji regionalnej, jak i wzmocnienie zdolności państw regionu do sprostania poszczególnym wyzwaniom transgranicznym. Dokument wskazuje, iż koszt realizacji strategii obejmuje 2,7 miliarda koron szwedzkich (ok. 1,1 miliarda złotych), w 98,8% zapewnianych przez SIDA.

Motywacją pomocy rozwojowej na rzecz rozwoju w tym rejonie są wyzwania transgraniczne, w których lepsze efekty osiągniemy dzięki współpracy realizowanej na poziomie całego regionu niż w poszczególnych krajach. Regionalna integracja gospodarcza jest również niezbędna do stworzenia lepszych warunków życia dla społeczeństwa. Królestwo ma strategiczną rolę w naciskaniu na kontynuację reform oraz rozwój koordynacji między państwami, jak i również w zabezpieczeniu rozwoju ubogich ludzi w tym rejonie. Ponad połowę ludności tego rejonu stanowią bowiem dzieci, a 23% populacji uważa się za niedożywione. Istnieją również znaczące różnice rozwojowe między miastem a wsią oraz poszczególnymi regionami.

Kluczowym znaczeniem dla wzrostu regionu oraz bezpieczeństwa żywnościowego jest rolnictwo oraz leśnictwo. W większości krajów rejonu ponad dwie trzecie ludności mieszka na obszarach wiejskich i jest głównie zatrudniona sezonowo w rolnictwie, w niepewnych i nieformalnych miejscach pracy bez zabezpieczenia społecznego czy respektowania prawa pracy. Wsparcie regionalnej integracji ma na celu wsparcie wzrostu gospodarczego i stworzenie możliwości nowych miejsc pracy dla około dwunastu milionów mieszkańców, którzy ich potrzebują.

Problemem regionalnej integracji gospodarczej jest niski stopień wdrożenia i brak informacji o istniejących umowach regionalnych, jak i nieodpowiednie ramy prawne i słabe zdolności produkcyjne. Słabo rozwinięte rynki oraz ograniczona produkcja towarów i usług na eksport, wadliwa infrastruktura, nieodpowiednie regulacje prawne oraz działanie instytucji również nie pozwala na pełne wykorzystanie możliwości regionalnych – nie istnieje bowiem de facto wydajny rynek regionalny ze swobodą przepływu kapitału, towarów, usług i ludzi analogiczny do tego w Unii Europejskiej. Według strategii, handel wewnątrzregionalny na tym obszarze wynosi zaledwie kilkanaście procent, co jest kilkukrotnie gorszym wynikiem niż osiąganym w przypadku Unii Europejskiej.

Bariery handlowe wpływają zarówno na konsumentów, jak i na producentów, a szczególnie na ich część żyjącą w ubóstwie. Zubożone zasoby naturalne oraz zagrożenia środowiska naturalnego chemikaliami oraz odpadami zagrażają ekosystemom, lądom oraz oceanom, co pogarsza źródło utrzymania oraz szanse i odporność gospodarki. Ograniczona różnorodność biologiczna i nielegalny handel zasobami naturalnymi, w tym głównie minerałami przyczynia się do wyczerpania zasobów naturalnych oraz przemocy w sytuacjach konfliktowych.

Według Banku Światowego, zmiany klimatu mogą sprawić, że 40% Ziemi w Afryce będzie niezdatna do użytku i przez to niedożywiona część społeczności może się nawet podwoić. Około dwie trzecie ludności regionu nie posiada elektryczności w domach. W wielu krajach afrykańskich pojawia się walka o władzę, nadużycie władzy i korupcja, co powoduje brak woli politycznej na szczeblu

²¹“Strategy for Sweden’s regional development cooperation in Sub-Saharan Africa 2016–2021”, Ministry for Foreign Affairs of Sweden, <https://openaid.se/app/uploads/2014/04/Strategy-for-Swedens-regional-development-cooperation-in-Sub-Saharan-Africa-2016-2021.pdf> [dostęp 2020-03-24]

krajowym do współpracy, prowadząc do gwałtownego rozprzestrzenia się ekstremizmu i utrudniając organizowanie się również społecznościom biznesowym, pracownikom i pracodawcom.

Dzieci i młodzież stanowią ponad połowę ludności Afryki i są jeszcze bardziej narażeni na negatywne skutki ubóstwa, konflikty i szkodliwe zachowania takie jak przemoc wobec dzieci i wczesne macierzyństwo. Mimo ratyfikacji Konwencji o Prawach Dziecka i innych instrumentów, są one często pomijane w działaniu krajowym. Istnieją również problemy odnośnie respektowania praw osób niepełnosprawnych. Pojawiły się również transgraniczne konflikty, które bardzo często opierają się o wykorzystanie dzieci. Niski pozostaje udział kobiet i młodzieży w procesach pokojowych, wzrasta zaś liczba zgonów spowodowanych przemocą polityczną.

Szwedzka współpraca na rzecz rozwoju w regionie ma być oparta na podstawowych wymaganiach rozwojowych związanych z respektowaniem praw człowieka oraz demokracji, a także oparciem działania na perspektywie osób ubogich, jak i analizie możliwych zagrożeń związanych z wykluczeniem i marginalizacją różnych grup społecznych. Szwedzka pomoc rozwojowa powinna być bowiem równa dla obu płci. Głównym celem współpracy jest to, by przeanalizowane i zintegrowane zostały procesy środowiskowe, społeczne oraz ekonomiczne tak, aby wykluczyć również możliwość konfliktu zbrojnego.

Ważnym elementem w strategii jest zapewnienie całościowego spojrzenia na szwedzkie wsparcie dla Afryki Subsaharyjskiej w trakcie działań tak, aby pomoc zapewniała jak największą synergię poszczególnych tworzonych elementów. Komplementarność szwedzkiej współpracy rozwojowej pozwoli bowiem na osiągnięcie najlepszych efektów w jej działaniu. Działanie SIDA ma być realizowane we współpracy z jednostkami regionalnymi, takimi jak Unia Afrykańska czy Afrykański Bank Rozwoju oraz organizacjami lokalnymi, jak i również we współpracy z organizacjami kulturalnymi, naukowymi czy biznesem.

Współpraca na rzecz rozwoju z Afryką Subsaharyjską ma wykraczać poza wyłącznie pomoc rozwojową tak, aby możliwa była dalsza współpraca bez dofinansowywania. Szwecja ma przyczyniać się do innowacyjnych mechanizmów finansowania i promować zrównoważone inwestycje, takie jak ułatwianie partnerstwa z firmami, promowanie zrównoważonych praktyk biznesowych oraz identyfikowanie nowych podmiotów w celu mobilizacji sektora biznesowego.

W strategii wskazano również na potrzebę jak największego wzięcia pod uwagę działania środowiskowego, klimatycznego oraz równości płci, ponieważ mają one być dzięki temu bardziej efektywne w redukowaniu ubóstwa. W ramach tego aspektu zasugerowano między innymi wkład Szwecji w celu zwiększenia produkcji oraz zwiększanie dostępu gospodarstw domowych do prądu elektrycznego ze źródeł odnawialnych. Zauważono również, że powinno wskazać się singierię pomiędzy poszczególnymi obszarami tematycznymi pomocy. Współpraca rozwojowa ma wspierać tworzenie, negocjacje i implementacje międzynarodowych porozumień handlowych wspierających rozwój, takich jak partnerstwa ekonomiczne, a także podkreślać pozytywne aspekty migracji.

Szwedzka pomoc rozwojowa ma zapobiec i wesprzeć w radzeniu sobie krajom regionu z efektami konfliktów. Przełożenie działań regionalnych na krajową legislację, jak i zmienić architekturę pomocy i bezpieczeństwa w regionie.

Pomoc Szwecji w Afryce Subsaharyjskiej w liczbach²²

Szwedzka pomoc rozwojowa na terenie Afryki Subsaharyjskiej przekroczyła w 2019 milion koron szwedzkich i wyniosła ostatecznie 1,142 mld SEK (121 milionów dolarów amerykańskich). Zdecydowana większość tej pomocy pochodziła z projektów realizowanych przez organizację SIDA, które warte były w 2019 roku 118 milionów dolarów. Pomoc Szwecji w tym rejonie realizowana jest regularnie od najstarszych danych udostępnionych w internetowej bazie danych szwedzkiej pomocy rozwojowej w 1998 roku. Najwyższą wartość osiągnęła w 2014 roku, gdy wyniosła ona 170 milionów dolarów amerykańskich.

Ponad połowa wartości pomocy (61 miliardów dolarów) realizowana była w 2019 roku poprzez organizacje wielostronne, zaś 36% (44,2 miliony dolarów) realizowały organizacje pozarządowe oraz społeczeństwa obywatelskiego.

Głównym sektorem wspieranym na terenie Afryki Subsaharyjskiej przez Szwecję są zadania związane ze społeczeństwem obywatelskim (26,9 miliona dolarów), polityką ludnościową i reprodukcyjną (22,9 miliona dolarów), zdrowiem (13,7 miliona dolarów), efektywnością energetyczną oraz dystrybucją i generowaniem prądu (12,1 miliona dolarów).

Trzy największe projekty realizowane w ramach szwedzkiej pomocy rozwojowej związane są z opieką zdrowotną. Najdroższym projektem realizowanym w 2019 roku w rejonie za kwotę 10,6 miliona dolarów jest realizowany w latach 2017 – 2020 projekt „2gether 4 SRHR” związany z prewencją przeciwko HIV / AIDS w krajach takich jak Lesotho, Malawi, Uganda, Zambia i Zimbabwe. Projekt realizowany jest we współpracy z WHO, UNICEF, UNFPA i UNAIDS. Drugim ważnym projektem jest „CHAI – Sustainable health financing – Towards UHC” (skupiony na wsparciu Etiopii, RPA, Suazi, Rwandy, Zambii i Malawi w oferowaniu podstawowych świadczeń zdrowotnych dzieciom i kobietom, realizowany w latach 2017-2019, w 2019 roku otrzymał 6,56 miliona dolarów), zaś trzecim „UNESCO Our Rights, Our Lives, Our Future (2018 – 2022)”, związany z edukacją seksualną wśród ludzi młodych oraz budowaniem kompetencji umożliwiających zabezpieczenie się przed transmisją HIV w ponad trzydziestu krajach. Projekt w 2019 roku otrzymał 6,35 miliona dolarów.

Wśród projektów dotyczących innych obszarów znalazły się związane ze współpracą przygraniczną między Burkina Faso, Mali a Nigrem, działania związane z eliminacją paliw kopalnych czy wsparcie obszaru na granicy Czadu, Kamerunu i Nigerii poprzez umożliwienie przesiedleńcom i uchodźcom powrotu do swojego pierwotnego miejsca zamieszkania po kryzysie.

²²“Sweden’s aid to South of Sahara, regional for all sectors in 2019”, Ministry for Foreign Affairs of Sweden, <https://openaid.se/aid/sweden/south-of-sahara-regional/2019/#activities> [dostęp 2020-03-24]

Podsumowanie

Szwecja jest istotnym donorem pomocy międzynarodowej oraz motywatorem współpracy rozwojowej na terenie Afryki Subsaharyjskiej, który przeznaczają na dofinansowanie różnych aktywności w regionie kilkadziesiąt milionów dolarów rocznie. W ramach tej kwoty skupia się głównie na pomocy związanej z potrzebami społeczności lokalnych – podczas, gdy w Afryce Subsaharyjskiej są to głównie elementy związane ze zdrowiem, w wielu innych częściach świata są to między innymi działania związane z wolnością słowa, wsparciem kultury lub pomocą w utworzeniu sądownictwa. Organizuje i przekazuje również różnorodną wiedzę umożliwiającą poszczególnym krajom rozwój na wielu płaszczyznach i wykorzystanie do maksimum otrzymanych środków, równocześnie kierując się przyjętymi przez Szwecję zasadami udzielania pomocy związanymi z równością płci czy zapobieganiem korupcji.

Bibliografia

1. "Europe :: Sweden – The World Factbook", Central Intelligence Agency, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/sw.html> [dostęp 2020-04-28]
2. "Öresund Bridge", Wikipedia, the free encyclopaedia, https://en.wikipedia.org/wiki/%C3%98resund_Bridge [dostęp 2020-04-29]
3. "Quick Facts about Sweden", Study in Sweden, <https://studyinsweden.se/why-sweden/quick-facts-about-sweden/> [dostęp 2020-04-29]
4. "OEC – Sweden (SWE) Exports, Imports, and Trade Partners", The Observatory of Economic Complexity, <https://oec.world/en/profile/country/swe/> [dostęp 2020-05-10]
5. "About Swedish development cooperation", Swedish International Development Cooperation Agency, <https://www.sida.se/English/how-we-work/about-swedish-development-cooperation/> [dostęp 2020-04-29]
6. "About Swedish aid", Swedish International Development Cooperation Agency, <https://openaid.se/about-swedish-aid/> [dostęp 2020-03-25]
7. "Democracy, Human Rights and Freedom of Expression", Swedish International Development Cooperation Agency, <https://www.sida.se/English/how-we-work/our-fields-of-work/democracy-human-rights-and-freedom-of-expression/> [dostęp 2020-05-21]
8. "Gender Equality", Swedish International Development Cooperation Agency, <https://www.sida.se/English/how-we-work/our-fields-of-work/gender-equality/> [dostęp 2020-05-21]
9. "Environment and climate", Swedish International Development Cooperation Agency, <https://www.sida.se/English/how-we-work/our-fields-of-work/environment-and-climate/> [dostęp 2020-05-21]
10. "Health", Swedish International Development Cooperation Agency, <https://www.sida.se/English/how-we-work/our-fields-of-work/health/> [dostęp 2020-05-21]
11. "Market Development, Swedish International Development Cooperation Agency", <https://www.sida.se/English/how-we-work/our-fields-of-work/market-development/> [dostęp 2020-05-21]
12. "Agriculture and Food Security", Swedish International Development Cooperation Agency, <https://www.sida.se/English/how-we-work/our-fields-of-work/agriculture-and-food-security/> [dostęp 2020-05-21]
13. "Education", Swedish International Development Cooperation Agency, <https://www.sida.se/English/how-we-work/our-fields-of-work/education/> [dostęp 2020-05-21]
14. "Sustainable Societal Development", Swedish International Development Cooperation Agency, <https://www.sida.se/English/how-we-work/our-fields-of-work/sustainable-societal-development/> [dostęp 2020-05-21]
15. "Sustainable Urban Development", Swedish International Development Cooperation Agency, <https://www.sida.se/English/how-we-work/our-fields-of-work/sustainable-societal-development/sustainable-urban-development/> [dostęp 2020-05-21]
16. "Conflict Resolution, Peace and Security", Swedish International Development Cooperation Agency, <https://www.sida.se/English/how-we-work/our-fields-of-work/conflict-resolution-peace-and-security/> [dostęp 2020-05-21]
17. "Sida's Humanitarian Aid", Swedish International Development Cooperation Agency, <https://www.sida.se/English/how-we-work/our-fields-of-work/humanitarian-aid1/sidas-humanitarian-aid/> [dostęp 2020-05-21]
18. "Strategy for Sweden's regional development cooperation in Sub-Saharan Africa 2016–2021", Ministry for Foreign Affairs of Sweden, <https://openaid.se/app/uploads/2014/04/Strategy-for-Swedens-regional-development-cooperation-in-Sub-Saharan-Africa-2016-2021.pdf> [dostęp 2020-03-24]
19. "Sweden's aid to South of Sahara, regional for all sectors in 2019", Ministry for Foreign Affairs of Sweden, <https://openaid.se/aid/sweden/south-of-sahara-regional/2019/#activities> [dostęp 2020-03-24]